

ТЕМА 2. МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РИЗИКУ.

Види втрат у підприємницькій діяльності.

Безпосередньо з категорією ризику пов'язані такі поняття як витрати, втрати й збитки.

У підприємницькій діяльності виділяють такі види втрат:

1). Матеріальні втрати – це додаткові затрати виробничих ресурсів непередбачені проектом або планом, або прямі втрати майна, продукції, енергії, тощо.

2). Трудові втрати – це втрати робочого часу викликані випадками непередбачені обставинами.

3). Фінансові втрати – це прямий грошовий збиток пов'язаний з:

- непередбаченими платежами (виплата штрафів, додаткових податків);
- втратою грошових коштів;
- недоотриманням коштів із передбачених джерел (при неповерненні боргів, зниження ринкових цін на продукцію, що реалізується; не оплата покупцями реалізованої продукції);
- макроекономічними змінами (інфляція, валютний курс, тощо).

4). Втрати часу. На практиці процес прийняття рішень обумовлюється втратами, які виникають внаслідок передчасного або запізненого прийняття рішень. Таким чином втрати часу викликаються несвоєчасністю рішення, а також виникають коли процес реалізації такого рішення відбувається повільніше ніж це передбачалось.

5). Спеціальні втрати – це втрати, які проявляються у вигляді нанесення збитків здоров'ю та життю людей, оточуючому середовищу, престижу підприємця, або в наслідок інших несприятливих соціальних і морально-психологічних наслідків.

За видами діяльності розрізняють такі види втрат:

- втрати у виробничому підприємстві;
- втрати у комерційному підприємстві;
- втрати у фінансовому підприємстві.

Розуміння природи втрат в господарській практиці дозволить найбільш повно оцінити негативний вплив на результати такої діяльності будь – якого ризикованого рішення.

Ідентифікація ризику як перший етап його оцінки й обґрунтування.

Основними принципами ризик-менеджменту є принцип масштабності й принцип мінімізації.

Суть першого полягає в тому, що господарюючий суб'єкт повинен прагнути до найбільш повного охоплення можливих сфер виникнення ризиків. Основним методом, що дозволяє ідентифікувати ці сфери ризику є причинно-наслідковий метод. Сутність якого можна зобразити графічно:

Метод дає змогу розглядати господарське рішення одночасно в декількох вимірах, відшукуючи “слабкі місця” з закладеним потенціалом негативних наслідків.

Рис. 1.2. Схема ідентифікації ризиків в господарській діяльності

Класифікація ризику.

Для забезпечення можливостей повного охоплення ризиків в господарській практиці, полегшення оцінки та забезпечення ефективного підбору заходів по мінімізації ризику, здійснюється його класифікація.

Розрізняють наступні види ризику згідно з класифікаційними ознаками:

1). За належністю до країни функціонування господарського об'єкта:

- внутрішні;
- зовнішні.

2). За рівнем виникнення:

- фірмовий (мікрорівень);
- галузевий;
- міжгалузевий;
- регіональний;
- державний;
- глобальний.

3). За сферою походження:

- соціально-політичний;
- адміністративно-законодавчий;
- виробничий;
- комерційний;
- фінансовий;
- природно-екологічний;
- демографічний;
- геополітичний.

4). В залежності від причин виникнення:

- ризики, пов'язані з невизначеністю майбутнього;
- пов'язані з нестачею інформації;
- пов'язані із суб'єктивним впливом.

5). За ступенем обґрунтованості прийнятого ризику:

- обґрунтований;
- частково обґрунтований;

- авантюрний.

6). За ступенем системності:

- системний (систематичний);

- несистематичний (унікальний – носять разовий характер).

7). У відповідності до допустимих меж:

- допустимий;

- критичний;

- катастрофічний.

8). За адекватністю часу прийняття рішення:

- попереджувальний;

- поточний;

- запізнілий.

9). В залежності від кількості осіб, що приймають рішення:

- індивідуальний;

- колективний.

10). За характером дії:

- динамічний – це ризик непередбачуваних втрат, які може нести підприємство протягом деякого періоду часу;

- статистичний – це ризик можливих втрат, які несе підприємство за короткий період часу.

11). В залежності від можливого результату:

- чистий;

- спекулятивний.

Чисті ризики – передбачають отримання або нульового, або негативного результату. До них належать: погодні ризики, виробничі ризики.

Спекулятивні – виражаються в можливості отримання як позитивного, так і негативного результату. До них відноситься більша частина фінансових ризиків, в тому числі інвестиційний ризик.

В результаті проведених досліджень окремих галузей господарської діяльності для них виявили усталені характерні комплекси ризиків.

Види ризиків цінних паперів:

1. ризик падіння загально-ринкових цін;

2. ризик інфляції;

3. галузевий ризик;

4. фінансовий ризик;

5. ризик ліквідності цінних паперів;

6. систематичний і несистематичний ризики.

Ризик у фінансовому менеджменті:

Фінансовий ризик являє собою частину комерційного ризику і характеризується потенційними фінансовими втратами.

В фінансовому менеджменті виділяють такі основні види ризиків:

- кредитний;

- відсотковий;

- валютний;

- ризик втрачених фінансових зисків.

Фінансовий менеджмент у практичній діяльності проявляється в двох аспектах:

1. як складова частина господарської діяльності суб'єкта ринку;
2. як спеціалізована галузь підприємницької діяльності.

Банківський ризик як ризик спеціалізованої фінансової установи:

- кредитний;
- відсотковий;
- валютний;
- ризик ліквідності банку;
- ризик фінансування;
- акціонерний ризик;
- товарний ризик;
- ризик андерфракенгу (ризик гарантування випуску цінних паперів);
- політичний ризик;
- загальноекономічний ризик;
- демографічний ризик;
- ризик репутації.

Валютний ризик

Валютний ризик – це загроза втрат, пов'язаних із зміною курсу іноземних валют під час здійснення угод по їх купівлі-продажу.

Основні види валютного ризику:

- трансляційний ризик – випадкове зменшення певної суми коштів (пасивів підприємства) у результаті перерахунку їх вартості з однієї валюти в іншу.
- операційний валютний ризик – це випадкове зменшення чистого притоку грошових коштів (зниження прибутків) від господарських операцій у результаті зміни валютного курсу.
- економічний валютний ризик виражається через випадкове зниження конкурентоспроможності товару, зниження довгострокової рентабельності підприємства внаслідок зміни валютного курсу.

Інвестиційний ризик

Представляє собою можливість неотримання, недоотримання або невчасного отримання коштів від проекту, на реалізацію якого здійснено інвестиції.

Виділяють такі ризики інвестування:

1) в залежності від сфери прояву:

- економічні;
- політичні;
- соціальні;
- екологічні;
- інші.

2) за формами інвестування:

- ризик реального інвестування;
- ризик фінансового фінансування.

3). в залежності від джерел виникнення:

- систематичний, який “вбудований” у механізм дії інвестиційного ринку і не залежать від конкретного проекту;
- несистематичний ризик або ризик, який пов'язаний з функціонуванням даного конкретного інвестиційного проекту.